

Kort Analys 2021:1

Barn och unga som utsatts för brott

Kort analys av Barnombudsmannen och Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor

mucf

Myndigheten för ungdoms-
och civilsamhällesfrågor

Kort Analys 2021:1

Barn och unga som utsatts för brott

Kort analys av Barnombudsmannen och Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor

Nästan hälften av alla elever i årskurs 9, 48 procent, har under de senaste 12 månaderna utsatts för misshandel, hot, rån, sexualbrott eller stöldbrott.¹ Med den här korta analysen vill Barnombudsmannen och Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF) lyfta barns och ungas utsatthet för brott och peka på allvaret i att situationen inte förbättras.²

Utsatthet för brott kvar på samma nivå

Sedan 2015 har det inte skett några större förändringar i barns och ungas utsatthet för brott. Det finns heller inga stora skillnader i den totala utsattheten mellan killar och tjejer. Vilken typ av brott som barn och unga utsatts för skiljer sig dock åt. Skillnaden mellan killar och tjejer är tydlig när det kommer till sexualbrott. En av fem tjejer i årskurs 9 uppgav 2019 att de utsatts för sexualbrott vid något tillfälle under de senaste 12 månaderna. Samma siffra för killar är 6 procent. Den totala andelen har dock minskat något jämfört med 2017.

Killar är samtidigt något mer utsatta för lindrigare våld jämfört med tjejer. År 2019 uppgav 18 procent av eleverna i årskurs 9 att de utsatts för lindrigare våld vid något tillfälle under de senaste 12 månaderna. Det är en minskning jämfört med år 2017 då andelen var 21 procent. År 2019 var andelen 21 procent bland killar jämfört med 14 procent bland tjejer. Utsattheten för grövre våld är mindre omfattande och har inte förändrats mycket över tid.³ 4 procent av eleverna i årskurs 9 uppgav 2019 att de utsatts för grövre våld vid något tillfälle under de senaste 12 månaderna.

Det är vanligare att bli utsatt för stöld än att bli utsatt för andra brott bland unga. År 2019 uppgav 27 procent av eleverna i årskurs 9 att de utsatts

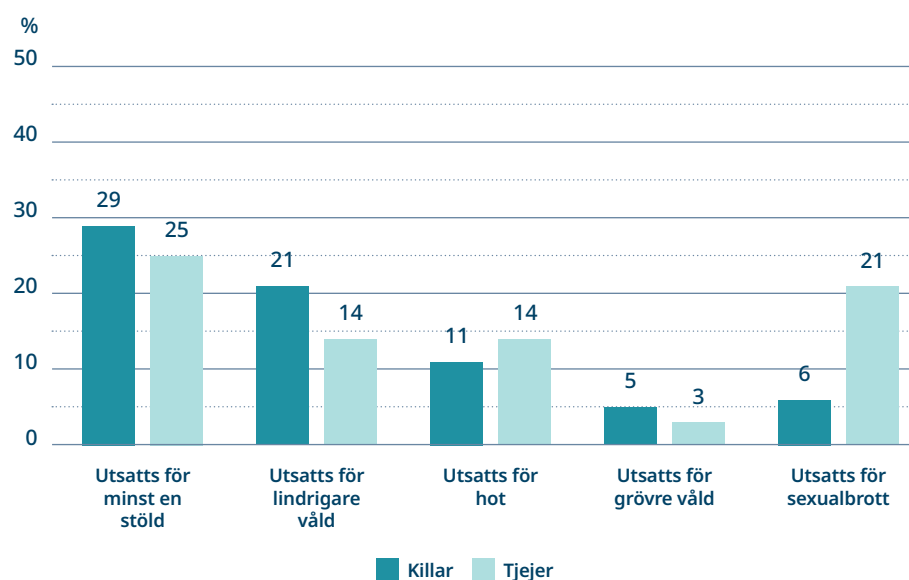
1 Brottsförebyggande rådet (2020). Skolundersökningen om brott 2019 – Om utsatthet och delaktighet i brott.

2 Analysen är ett samarbete mellan Barnombudsmannen som arbetar med barns rättigheter (0–18 år) och MUCF som arbetar med ungas levnadsvillkor (13–25 år). Statistik kommer från sidorna Max18 och ungidag.se.

3 Lindrigt våld mäts med frågan ”Under de senaste 12 månaderna, har någon med avsikt slagit dig, sparkat dig eller utsatt dig för annat våld så att du fick ont, men inte behövde söka sjukvård?”. Grövre våld mäts med frågan ” Under de senaste 12 månaderna, har någon med avsikt slagit dig, sparkat dig eller utsatt dig för annat våld så att du skadades så mycket att du blev tvungen att besöka sjuksköterska/sjuksyster, läkare eller tandläkare?”.

för stöld vid något tillfälle under de senaste 12 månaderna. Andelen som uppgav detta är på samma nivå som 2017. Det är vanligare att killar utsätts för stöld än att tjejer gör det. År 2019 var andelen bland killar 29 procent och bland tjejer var den 25 procent.

Andelen elever i årskurs 9 som uppgav att de utsätts för hot vid något tillfälle under de senaste 12 månaderna var 12 procent år 2019. Andelen har legat på samma nivå sedan 2015. År 2019 var andelen 11 procent bland killar jämfört med 14 procent bland tjejer.

Figur 1. Självrapporterad utsatthet år 2019 för olika typer av brott. Andelen av elever i årskurs 9 som uppgav att de utsätts för olika brott. Brå, Skolundersökningen om brott. Procent.

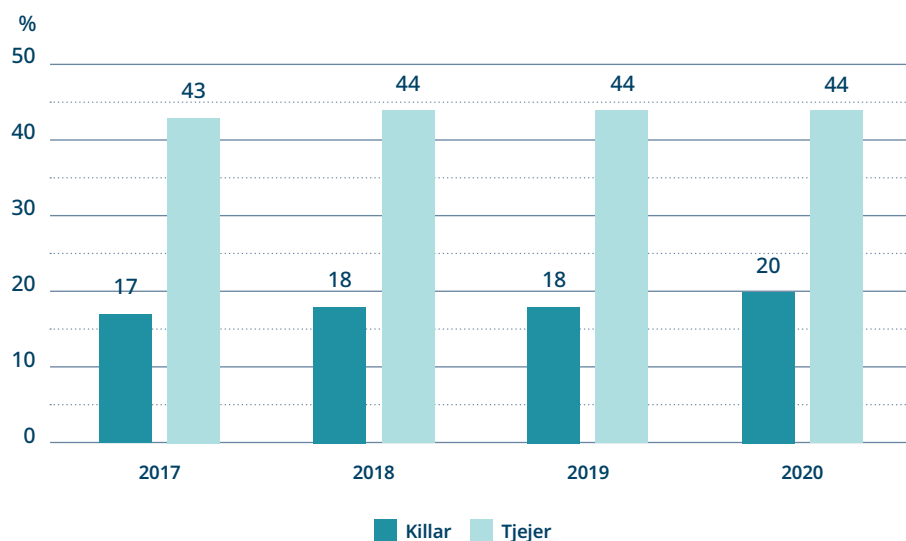
Många tjejer upplever otrygghet

Vi kan konstatera att nästan hälften av eleverna i årskurs 9 under de senaste 12 månaderna utsätts för någon typ av brott. Den upplevda otryggheten är särskilt tydlig när man tittar på skillnaden mellan könen. Andelen unga i åldern 16–24 år som känner sig otrygga i det egna bostadsområdet när de går ut ensamma på kvällen samt de som helt avstår att gå ut var 33 procent år 2020⁴. Här finns en skillnad mellan killar och tjejer som inte tycks minska över tid. År 2020 var det en betydligt större andel tjejer än killar som kände sig otrygga i det egna bostadsområdet när de gick ut ensamma på kvällen, 44 respektive 20 procent. Skillnaden mellan killar och tjejer har varit tydlig vid varje undersökning 2017 till 2020.

I Skolundersökningen om brott finns det ingen jämförbar statistik på den upplevda otryggheten för barn och unga under 16 år. Vi vet dock att könsskillnaden i otrygghet även förekommer bland yngre barn i åldern 12 till 18 år.⁵

⁴ Andelen unga i åldern 16–24 år som uppgav att de känner sig mycket eller ganska otrygga när de går ut ensamma sent på kvällen i det egna bostadsområdet samt de som avstår från att gå ut på grund av otrygghet. Brottsförebyggande rådet (2020). Nationella trygghetsundersökningen 2020 – Om utsatthet, otrygghet och förtroende.

⁵ SCB (2018). Undersökningarna av barns levnadsförhållanden (Barn-ULF).

Figur 2. Självrapporterad otrygghet i bostadsområdet bland unga i åldern 16–24 år. Andel unga som uppger att de känner sig otrygga när de går ut ensamma sent på kvällen i det egna bostadsområdet eller helt avstår från att gå ut. Brå, Nationella trygghetsundersökningen. Procent.

Det är viktigt att barn och unga är trygga – många är inte det idag

Att barn och unga utsätts för brott och känner sig otrygga i sina egna bostadsområden är ett samhällsproblem. I en vanlig klass på 30 elever i årskurs 9 är det i genomsnitt sex elever som utsätts för lindrigt våld vid något tillfälle under det senaste året. Den vanligaste platsen att utsättas på är i skolan eller på skolgården. En av fem tjejer i årskurs 9 har utsatts för sexualbrott och det är vanligast att utsättas på fest, festival, konsert eller liknande⁶. Att bli utsatt för brott kan få en rad negativa konsekvenser i sig, och rädslan för att bli utsatt igen kan samtidigt göra att man begränsar sin tillvaro och undviker olika sammanhang. Det är också viktigt att öka tjejers trygghet; 44 procent av tjejer i åldrarna 16–24 år känner sig otrygga när de går ut ensamma sent på kvällen i det egna bostadsområdet, eller avstår helt från att gå ut på grund av otrygghet.

Varje barn har rätt att skyddas mot alla former av våld och övergrepp enligt barnkonventionen som sedan den 1 januari 2020 är svensk lag. Barnkonventionens artikel 19 kräver att staterna ska vidta alla lämpliga åtgärder ”för att skydda barnet mot alla former av fysiskt eller psykiskt våld”. Det ungdomspolitiska målet är att alla unga ska ha goda levnadsvillkor, makt att forma sina liv och inflytande över samhällsutvecklingen. En trygg uppväxt är en förutsättning för att barn och unga ska ha goda levnadsvillkor och en nödvändig grund för andra områden i livet. Att skyddas från brott är även en förutsättning för barnkonventionens artikel 6 om barnets rätt till liv, överlevnad och utveckling. Staten har dessutom enligt artikel 2 en skyldighet att aktivt skydda barnet mot diskriminering och principen om likabehandling är grundläggande i barnkonventionen.

⁶ Brottsförebyggande rådet (2020). Skolundersökningen om brott 2019 – Om utsatthet och delaktighet i brott.

Sverige har ett betydelsefullt åtagande som vägvisarland i det globala partnerskapet mot våld mot barn inom Agenda 2030. Som ett led i det förebyggande arbetet behöver vi öka medvetenheten om den utsatthet för olika typer av brott som fortfarande råder bland barn och unga idag. Alla barn och unga har rätt till en trygg uppväxt fri från våld och trakasserier och det krävs ett samlat grepp från myndigheter, regionala och lokala aktörer samt organisationer inom det civila samhället för att förebygga och förhindra att barn och unga utsätts för brott.

» www.bo.se

» www.mucf.se